

BARANYAI NÓRA

Városfejlődés polgármesteri szemmel

Urban development from mayoral perspective

SZERZŐ:

BARANYAI NÓRA, tudományos munkatárs, HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete, Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály, baranyai.nora@krtk.hun-ren.hu, ORCID: 0000-0001-8920-2992

JEL kód: R50

Kulcsszavak: Székesfehérvár • városfejlődés • polgármester • interjú

Absztrakt: Magyarország nagyvárosai a rendszerváltozást követően (is) eltérő fejlődési utakat jártak be. Székesfehérvár a sikeresebb nagyvárosok közé tartozik, hiszen ipari bázisra épülő pályára állva (Rechnitzer, 2021) gyorsan és határozottan túl tudott lendülni az átmenet okozta válságon, s sikeresen adaptálódott az új gazdasági környezethez és annak kihívásaihoz. Az eredményességhez a város adottságain túl a helyi önkormányzat tudatos és aktív fejlesztéspolitikája, kezdeményezőkézsége is szükséges volt. A városvezetők szerepe, a vízióik mentén kirajzolódó fejlesztések meghatározó erővel bírhatnak egy település későbbi fejlődése szempontjából, legyenek azok infrastrukturális, kulturális vagy gazdasági értelemben jelentékenyek. A tanulmány egy olyan kutatás részeredményeit összegzi, amely alapvetően a rendszerváltozás óta hivatalba lépett székesfehérvári polgármesterekkel készített interjúkra építve a város fejlődését is vizsgálja. A tanulmány röviden áttekinti Székesfehérvár fejlődésének fő szakaszait, a város legnagyobb eredményeit, (eddig) sikertelen fejlesztéseit, jövőjét, mégpedig a városfejlesztési folyamatokat és a várospolitikát korábban vagy jelenleg meghatározó szereplők kritikai véleményén keresztül.

AUTHOR:

NÓRA BARANYAI, Research Fellow, HUN-REN CERS Institute for Regional Studies
West Hungarian Research Department, baranyai.nora@krtk.hun-ren.hu,
ORCID: 0000-0001-8920-2992

JEL code: R50

Keywords: Székesfehérvár • urban development • mayor • interview

Abstract: Hungary's large cities followed different development paths (also) after the regime change. Székesfehérvár belongs to the more successful cities, as it was able to quickly and decisively overcome the crisis caused by the transition, and to successfully adapt to the new economic environment and its challenges by building on its industrial base (Rechnitzer, 2021). In addition to the city's potential, this success also required a conscious and active development policy and initiative on the part of the local government. The role of city leaders, and the developments that emerge from their visions, can be decisive for the future development of a municipality, whether they are significant in infrastructural, cultural, or economic terms. The paper summarises the partial results of a research project, which, based on interviews with mayors of Székesfehérvár who have taken office since the regime change, also examines the development of the city. The paper briefly reviews the main stages of Székesfehérvár's history, its major achievements, its (so far) unsuccessful developments and its future, through the critical opinions of the actors who have shaped the urban development processes and urban policies in the past or present.

BEVEZETÉS

Rechnitzer János életművében a településhálózat szerkezeti jellemzőinek, változásainak, s az e hálózatokban meghatározó szereppel bíró nagyvárosok fejlődésének vizsgálata tekintélyes helyet foglal el. Utolsó nagy kutatásai a magyarországi (Rechnitzer – Berkes, 2021), valamint a kelet-közép-európai nagyvárosok (Rechnitzer – Páthy, 2022) jellegzetességeihez, fejlődési pályájának felrajzolásához, a térségi sajátosságok összegzéséhez kapcsolódtak. Lokálpatriótaként a nagyvárosok közül elsősorban Győr fejlődése, múltja, jelene és jövője érdekelte. A város területítőke-elemeit, működési mechanizmusait, történeti meghatározottságait, a genius locit kutatva akarta megfejteti az ún. Győr-kódot (Rechnitzer, 2016), amelynek a földrajzi, gazdasági, társadalmi adottságok mellett fontos összetevője „a városi vezetés hozzáállása, annak innovációs aktivitása, adaptációs hajlandósága, válságkezelési merészsége is” (Rechnitzer, 2021.25.). Ezt alapul véve kutatásom egy másik jelentős gazdasági erőközpont, Székesfehérvár városvezetőire összpontosít; a vizsgálat kiterjed a személyes életút, a politikai karrier mellett a település fejlődési pályájának értékelésére is.

Székesfehérvár a magyar városhálózatban soha nem töltött be vezető szerepet, s nem sorolták a nagyvárosok közé sem az országos fejlesztési dokumentumok, sem a városokat vagy a településhálózat egészét vizsgáló kutatások (Csomós, 2013, 2014; Rechnitzer – Pá-

thy – Berkes, 2014). Ebben szerepet játszik Budapest közelsége, hiszen ez a nyilvánvaló előnyök mellett korlátozza is a város fejlődési lehetőségeit. Gazdasági ereje és teljesítménye alapján azonban Székesfehérvár a városok komplex versenyképességi rangsoraiban rendre az élvonalban végez (Baranyai – Baráth, 2009; Koltai, 2005, 2007, 2014; Koós – Baranyai – Baráth, 2015; Vida, 2012), messze túlmutatva településhálózatban betöltött pozícióján. A város az ún. (kelet-) közép-európai banán része, amelynek területén a korábbi gazdasági és politikai rendszer gyorsabb leépülése, a gazdasági bázisok sikeres átalakítása volt jellemző, ami megnyitotta az utat a külföldi működőtőke korai, már akkor viszonylag jelentős megtelepedése előtt (Rechnitzer, 2016). A sikerességet bizonyítja, hogy a kilencvenes évek közepén Székesfehérvár Európa tíz legdinamikusabban fejlődő térségének egyike.

A tanulmány vázolja Székesfehérvár fejlődésének főbb állomásait, röviden ismerteti azokkal a fejlesztési területekkel kapcsolatos tudnivalókat, amelyek a városvezetőkkel készített interjúk során sikerként vagy problémaként felmerültek. A négy¹ polgármesterrel 2023-ban azonos tematika mentén folytatott interjúk során elhangzott vélemények egy nagyon szűk szeletét a tematikailag releváns bekezdések összegzik. A tanulmány a város jövőjével kapcsolatos elképzelésekkel, víziókkal zárul.

1. táblázat: Székesfehérvár polgármestereinek alapjellemzői
Table 1: Basic characteristics of the mayors of Székesfehérvár

hivatali idő (önkormányzati ciklus)	polgármester	jelölő-támogató párt/szervezet
1990–1994	Balsay István (1947–)	független (FIDESZ)
1994–1998	dr. Nagy István (1964–)	FIDESZ
1998–2010	Warvasovszky Tihamér (1950–)	független (MSZP-SZDSZ)
2010	Viniczai Tibor (1956–2022)	MDF
2010–	dr. Cser-Palkovics András (1974–)	FIDESZ-KDNP

Forrás: saját szerkesztés.
Source: own editing.

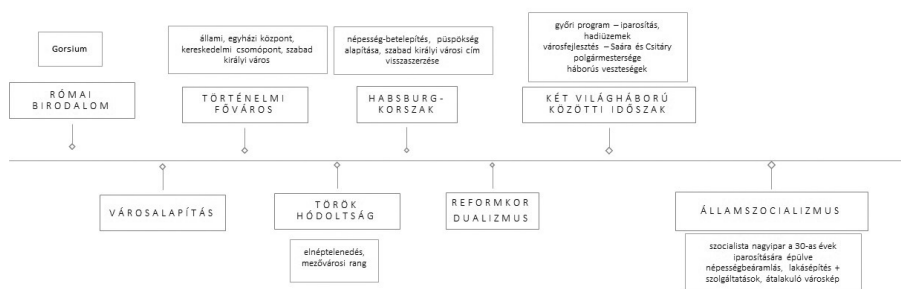
SZÉKESFEHÉRVÁR FEJLŐDÉSÉNEK FŐ ÁLLOMÁSAI

Székesfehérvár fejlődésének korszakait és állomásait a helytörténeti munkák részletesen feldolgozták, a város átfogó fejlődési pályájának bemutatására és értékelésére a magyarországi nagyvárosok teljes körét vizsgáló egyik legfrissebb kötetben (Rechnitzer – Berkes, 2021) belül tettem kísérletet (Baranyai, 2021). Terjedelmi okokból itt csak azokat a szempontokat és elemeket emelem ki, amiket a polgármesterekkel készített interjúk indokolnak. A város történetében való eligazodást a városvezetők által lehatárolt fejlődési korszakok alapján összeállított idővonalak segítik (1. és 2. ábra).

A széleskörű feldolgozottság ellenére van a várostörténetben néhány bizonytalan elem. Az egyik ilyen kérdéses pont a város történetének kezdete, amit általában a városalapítással (972) azonosítanak, azonban – ahogy az az interjúk során is elhangzott – valószínűsíthetően már a római korban létezett az ekkor még nem jelentős település, ami aztán az Árpád-kor meghatározó helyszínévé vált. A reformkor, valamint a dualizmus korszaka kevés figyelmet kapott az interjúk során, pedig a 19. század első felének eredménye az alpinfrastruktúrák fejlesztése (Kállay, 1988; Lauschmann, 1995), az első üzemek megalapítása, kulturális szervezetek megalakulása. A dualizmus egészében tapasztalt fejlődés – tőkebeáramlás, gazdasági szerkezet átalakulása, vasútépítés – pedig szerény eredményei ellenére megalapozta, előkészítette a két világháború közötti időszak valódi fejlesztéseit (Csurgai Horváth, 2014). Az 1930-as évek Székesfehérvár városfejlesztésének egyik meghatározó periódusa, ennek megfelelően az interjúkban is jelentős, példamutató időszakként szerepel.

1. ábra: Székesfehérvár történeti fejlődésének szakaszai és azok jellegzetes elemei a polgármesteri interjúk alapján

Figure 1: Stages and characteristics of the historical development of Székesfehérvár based on interviews with mayors

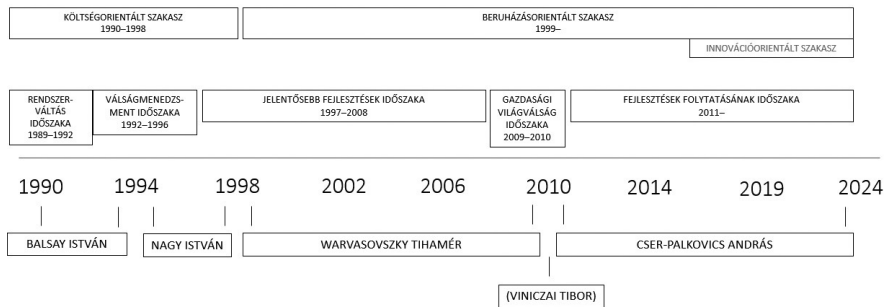
Forrás: saját szerkesztés.
Source: own editing.

A nehéziparral jellemezhető államszocialista időszak töretlen növekedése az 1980-as évekre megállt, új utak keresésére volt szükség. A gazdasági jellegű „intenzifikálási program” mellett ennek fő megnyilvánulása az 1988-as Szent István-émlékév volt. Az eseménysorozat szimbolikus korszakhatár a város történetében, jelentőségét – a történelmi múlthoz való kapcsolódás újratemtését, amelyet megalapozott a város alapításának milleniumi ünnepségsorozata 1972-ben – az interjúk folyamán is kiemelték a polgármesterek.

A rendszerváltozás óta eltelt 35 év jelentősebb szakaszainak konkrét azonosítására és rövid jellemzésére két polgármester vállalkozott (2. ábra). Balsay három nagyobb korszakot különített el: az első időszakban (1990–1998) a város adottságainak köszönhetően jelentős transznacionális tőke települt meg, a második korszak (1999–) lehetővé tette a helyi kis- és közepes vállalkozások globális piacokhoz való kapcsolódását, a harmadik, a 2010-es évektől meginduló, máig még ki nem teljesedő időszakban pedig a termelés mellett a városba

települnek a vállalatok adminisztratív és K+F részlegei, tevékenységei. Warvasovszky több kisebb szakaszt határolt le: a gazdasági összeomlással és 30 százalékos munkanélküliséggel jellemezhető (1989–1992), az ipari parkok létesítésével, munkahelyteremtéssel leírható (1992–1996) szakaszt, a városkép- és szolgáltatásfejlesztés (1997–2008), az ezt ellehetetlenítő gazdasági világválság (2009–2010), illetve az adósságrendezés után a fejlesztések folytatásának (2011–), illetve – kérdőjelesen – az újabb válságok időszakát. Cser-Palkovics a rendszerváltozás utáni időszakból kiemeli a válságkezelés jelentőségét, azt, hogy az akkori polgármesterek (Balsay, aztán az ő munkáját folytatva Nagy) az összeomló gazdaság romjain ipari parkokat létesítettek, megteremtve a város gyors fejlődésének és élmezőnybe kerülésének alapjait. Meghatározónak tartja az ipari örökséget, hiszen ahogy az államszocialista időszakban tudtak alapozni a korábbi korszak vállalatstruktúrájára,² úgy a rendszerváltozás után is megvolt a bázisa, alapja a gazdasági megújulásnak. Versenyelőnyként tekint arra is, hogy a polgármesterek építettek egymás munkáira, ami önmagában is fejlődést generál.

2. ábra: Székesfehérvár fejlődésének szakaszai a rendszerváltozás után a polgármesteri interjúk alapján
 Figure 2: Stages in the development of Székesfehérvár after the regime change, based on interviews with mayors

*Forrás: saját szerkesztés.
 Source: own editing.*

EGYEDI ELEMELK SZÉKESFEHÉRVÁR FEJLŐDÉSÉBEN

A polgármesterek a város más településektől való megkülönböztető elemét vagy a történelmi múltban, vagy a rendszerváltás időszakának levezénylésének mikéntjében, ennek máig ható következményeiben látják. Az interjúk során a városvezetők szabadon beszélhettek az általuk sikeresnek, illetve a még megvalósításra váró, régóta húzódoó, esetleg kifejezetten kudarcnak minősülő területekről, de előre meghatároztam egy 3–3 elemből álló listát is, amelyekről – spontán említés hiányában – megkérdeztem a véleményüket. Az alábbiakban az ezekre a „zárt listákra” adott válaszokat összegzem.

Sikerek, avagy miben (volt) gyorsabb, eredményesebb Székesfehérvár más településeknél

A sikeres tényezők közé az átmenet gazdasági programját, a panelprogramot, valamint a sportváros-jelleget soroltam. Székesfehérvár sikerességének egyik tényezője az átmenet időszakára jellemző tudatos válságmenedzsment és városfejlesztési politika. Balsay a korszak értékelésénél a korai helyzetfelismerést és cselekvést hangsúlyozza, hiszen a későbbi ipari parkok kialakítását lehetővé tevő városrendezési terv elfogadtatása még a tanácsrendszer idején megtörtént. Fontos volt személyében a városvezetői folytonosság is,³ hiszen korábban megszerzett, a pozícióval együtt járó hely- és tárgyismerete, társadalmi tőkéje szintén versenyelőnyvé volt konvertálható. A válságmenedzselés és a gazdasági program sikerességét egyik polgármester sem vitatja, sőt, elismeri annak a munkanélküliség megszüntetésében játszott szerepét, ugyanakkor Nagy hiányolja a valódi előnyöket, az ipari parkokon belüli közös szolgáltatórészlegek kialakítását, a kapcsolódásokat, szinergiákat.

A panelprogramot elsőként és csaknem a teljes panelállományra kiterjedően Székesfehérváron valósították meg. A 2001-től kormányzatokon átívelően pályázható forrásokból a panelházak külső falainak hőszigetelésére, az elavult nyílászárók cseréjére, a fűtési rendszer korszerűsítésére nyílt lehetőség. A programot Székesfehérváron 2009-ben befejezettnek nyilvánították, ám sikerességét némiképpen beárnyékolja, hogy a korszerűsítések finanszírozására jelentős hiteleket vett fel az önkormányzat, s ez nagymértékben hozzájárult az eladósodáshoz, amit aztán 2012-ben adósságtólvállalás keretében rendezett az állam (Cser-Palkovics). Emellett elhangzott (Balsay, Cser-Palkovics), hogy szükséges volna a panelprogram folytatása, különösen az energetika terén innovatív megoldásokkal (közösségi energiátársulás), korszerűsítésekkel.

A harmadik sikerterület a verseny- vagy élsport („Bajnokok városa”). Az államszocialista múlt, illetve az akkori vállalati sportfinanszírozás öröksége a ma is széles sportkínálat. Míg más városok esetében gyakori, hogy egy egyesület emelkedik ki a helyi sportéletből, Székesfehérváron számos élvonalbeli klub működik. Az önkormányzat igyekezett és igyekszik valamennyi klubnak alaptámogatást nyújtani, s eddig fel sem merült az, hogy a támogatás megvonásával maga a város határozza meg a sportági kínálatot. A polgármesterek ezt a politikát a sport identitásteremtő (Balsay), szocializációs (Warvasovszky), közösségformáló (Cser-Palkovics) funkciójával, az utánpótlásneveléssel, a sport(olás) megszerettetésével indokolják. Az uralkodó szemlélettel szemben Nagy a más városokban tapasztalt megoldást támogatja, s legfeljebb két élvonalbeli klub önkormányzati finanszírozását tartja helyesnek – hozzáátéve, hogy ehelyett is inkább a tömegsportra költene a helyi büdzséből.

Kihívások, avagy mely területeken tapasztalhatóak elakadások, problémák

Székesfehérvár rendszerváltozás utáni fejlesztési elképzeléseit számos gazdasági program rögzítette. Az ezekben található programelemek közül azonban nem egy olyan fejlesztési területtel, beruházási tervvel találkozhatunk, amely évtizedeken keresztül szerepel a

különböző fejlesztési dokumentumokban. A hosszú ideje megvalósíthatlan fejlesztések, megoldásra váró feladatok közé a Nemzeti Emlékhelyet, a közlekedési infrastruktúrát, valamint a felsőoktatást emeltem be.

Az egykori királyi bazilika területén feltárt Romkertet az 1938-as Szent István-émlékvégre alakították ki. Noha a romok állagmegőrzésére és méltó bemutatására több pályázatot is kiírtak, mindezidáig csak egyetlen terv valósult meg. A 2000-ben felépített védőtetőt esztétikai okokból, a lakosság tiltakozása nyomán az önkormányzat 2004-ben elbonttatta. Az Árpád-ház program is tartalmazza a 2011-ben hosszú várakozás után nemzeti emlékhelynek nyilvánított terület megóvását, fejlesztését, ám a kivitelezés módja továbbra sem körvonalazódott. Balsay nem ért egyet a tervezett monumentális Nemzeti Pantheon felépítésével (illetve a romokra való bárminemű építkezéssel), inkább művészi eszközökkel állítana emléket a korabeli építménynek. Cser-Palkovics hosszútávon a koronázó bazilika (legalább) valamely részének újraépítésében reménykedik. A többiekkel ellentétben Nagy a megvalósult védőtetőt – nem esztétikai, hanem funkcionális értelemben – utólag is válalhatónak tartja. Érthető módon másként ítéli meg ezt a történetet Warvasovszky, akivel a lakosság a projektet azonosította.

A közlekedési infrastruktúrával összefüggő problémák összetettek, egy részükre (pl. bizonyos beépített területeken az utak kiszélesítése) lényegében nincs is megoldás. A szükséges fejlesztések egy része a mindennapi közlekedéssel függ össze, ám az egyre bővülő személygépkocsi-állománnyal nem lehet felvenni a versenyt. A régóta tervezett multi- vagy intermodális csomópont kiépítése tehermentesítené az úthálózatot, ezen túlmutatóan logisztikai szempontú fejlesztést is jelentene, csakúgy, mint a szintén a kezdetektől tervezett repülőtér kialakítása, ami turisztikai és gazdasági értelemben is növelné Székesfehérvár jelentőségét. A régóta húzódo infrastrukturális fejlesztések elmaradását a polgármesterek egyértelműen problémaként értékelték, hozzátéve, hogy a végső szó az ilyen jelentős beruházások engedélyezése vagy finanszírozása esetében az államé. Warvasovszky például a reptér kapcsán arról számolt be, hogy bár már rengeteg engedéllyel rendelkeztek a kivitelezéshez, az állami területrendezési terv felülírta az önkormányzati elképzeléseket. A nagy fejlesztések – mint amilyen pl. az intermodális csomópont – kapcsán Balsay azt emelte ki, hogy az egyes beavatkozások, lépések logikai sorrendje nagyon fontos, s ha a beruházásból kimarad egy elem, vagy másként valósul meg (mint pl. legutóbb a Modern Városok Programban), az hatással van a többi elem, vagy akár az egész projekt megvalósíthatóságára.

A város jelentőségének és presztízsének növelése érdekében a székesfehérvári városvezetés már a 19. század elejétől próbálkozik valamilyen felsőoktatási intézmény megtelepítésével (Lauschmann, 1995), ám csak az 1970-es években indultak el egyes főiskolák kihelyezett műszaki képzései, amelyek – megváltozott intézményi keretek között – ma is a helyi felsőoktatási kínálat fontos részét képezik. Az első székesfehérvári székhelyű, alapítványi Kodolányi János Főiskola létrehozására 1992-ben került sor. A kezdeti felívelő időszakot nehezebb évek követték, az elmúlt időszakban több tulajdonos-, majd vezetőváltáson is átesett az intézmény, s jelenleg új alapokra kívánja helyezni tevékenységét. A fentiek ismeretében nem meglepő, hogy Cser-Palkovics hullámnak tartja felsőoktatás helyi történetét, az Óbudai Egyetemmel kapcsolatban azonban bizakodó: olyan, a város gazdasági életében és működési területein hasznosítható további szakok indítását tartja elképzelhetőnek, amelyek a település népességmegtartó- és vonzóerejét is növelik. Az intézményben egyébként

megvalósulni látszik Nagy fúziós elképzelése, a kis felsőoktatási intézmények egyesítése.⁴ Warvasovszky ugyanakkor a felsőoktatási képzést teljes mértékben a gazdaság szolgálatába állítaná, azaz a műszaki jellegű képzésekre korlátozná a helyi kínálatot. Balsay szerint a felsőoktatás székesfehérvári sorsa alapvetően nem az önkormányzaton múlik: területet, épületet, támogatást tud a város kínálni, de tudomásul kell venni, hogy Budapest közelsége e területen kifejezetten határt szab a lehetőségeknek.

ÖSSZEGZÉS – A JÖVŐ LEHETSÉGES IRÁNYAI

Székesfehérvár a rendszerváltozást követő időszakban az elsőként talpra álló települések közé tartozott, s gazdasági eredményeinél fogva az ország egyik meghatározó településévé vált. A helyi gazdaság diverzifikáltságának mértéke biztonságot nyújt, habár a nagyarányú külföldi működőtőke, illetve a vállalatok ágazati mintázata miatt a város sérülékenysége néhány esetben már megmutatkozott (Baranyai, 2021). Az elmúlt évek váratlan, korábban ismeretlen kihívásai (koronavírus-járvány, az Ukrajna ellen indított orosz háború és a nyomában fellépő energiaválság) rendkívüli mértékben megterhelték a települések, így Székesfehérvár feladatellátási, intézményfenntartói és humán kapacitáit, költségvetését, ráadásul egy állandósuló veszélyhelyzeti rendeleti kormányzás időszakában, ami az önkormányzatokat egyre kiszolgáltatottabb és kiszámíthatatlanabb helyzetbe hozta. A körülmények azonban lehetőséget nyújtanak a változtatásra, a fejlődési pálya átkódolására (Rechnitzer, 2016:307). Cser-Palkovics szerint a helyi közösség döntésén és kitartásán múlik, hogy Székesfehérvár a jövőben provinciális vagy az egyik legélhetőbb, legdinamikusabban fejlődő közép-európai várossá válik (szekesfehervar.hu). Balsay szerint szakaszhatárhoz értünk, s a város eldöntheti, hogy az összeszerelő-üzemi léten túllépve elindul-e a valódi tudásgazdaság irányába. Nagy szintén a városfejlesztés újragondolására, egy stabil stratégia kialakítására ösztönöz, jóllehet, azzal kapcsolatban igen szkeptikus, hogy a településvezetésnek – a hatályos önkormányzati törvény keretei között – bármilyen befolyása vagy eszköze lenne a jövő irányainak meghatározására. A város jövőjével kapcsolatos polgármesteri víziók Székesfehérvár történelmi örökségének és a gazdasági erejének összeegyeztetésén, harmonikus egyensúlyán alapulnak, ami összecseng a városvezetés tevékenységét gyakorlatilag 1988 óta vezérlő koncepcióval. A történelmi örökség hangsúlyozására, az ebben rejlő fejlesztési potenciál kiaknázására a következő jeles évforduló, Szent István halálának millenniuma (2038) kínál lehetőséget. A város jövője szempontjából lehető legkedvezőtlenebb forgatókönyv, a Budapest árnyékában való eljelentéktelenedés elkerülése érdekében azonban szükségesnek mutatkozik egy olyan stratégia megalkotása és végrehajtása, ami gazdasági, turisztikai szempontból és a helyi lakosság elvárásai szerint is egyedivé és vonzóvá teszi a várost. Az ehhez szükséges fejlesztések és kitörési pontok, valamint az újabb és újabb kihívásokkal szembeni alkalmazkodó- és reagálóképesség elemeinek és feltételeinek meghatározásában segíthet a még készülő „Székesfehérvár reziliens város 2030” koncepció. Egy jól kidolgozott, végrehajtható stratégiával Székesfehérvár a magyarországi városhálózaton belül a rendszerváltozás időszakához hasonló lépéselőnyre tehet szert.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A Polgármesterportrék – A rendszerváltozás utáni polgármesterek életútja, kormányzása és városfejlődésben játszott szerepe Székesfehérváron című kutatás a Lánosz Kornél – Szekfű Gyula Ösztöndíj Alapítvány támogatásával valósul meg. Ezúton szeretném megköszönni az egykori és jelenlegi Polgármester Uraknak, hogy nemcsak vállalták, hanem rengeteg időt is szántak az interjúkra, és készségesen válaszoltak valamennyi kérdésemre.

JEGYZETEK

- 1 Viniczai Tibor a kutatás empirikus szakasza előtt, 2022 decemberében elhunyt. Viniczai általános és teljes hatáskörű helyettesítéssel megbízott alpolgármesterként töltötte be Székesfehérvár polgármesteri pozícióját. A helyettesítésre Warvasovszky Tihamér váratlan lemondása miatt 2010. július 1. és 2010. október 3. között került sor.
- 2 A II. világháború előtt létesített hadiüzemekből, a Vadásztölténygyárból, a Repülőgépjavitóból és az Alumíniumgyárból nőttek ki aztán az államszocialista időszak meghatározó vállalatóriái, a Videoton, a Könnyűfémű és az Általános Mechanikai Gépgyár, később Ikarus.
- 3 1988 és 1990 között, polgármesterségét megelőzően Balsay volt Székesfehérvár tanácselnöke.
- 4 Az Óbudai Egyetem előbb a Nyugat-magyarországi Egyetemtől vette át a helyben megszüntetni kívánt Geoinformatikai Kart, majd vállalta, hogy a 2016 és 2022 között székesfehérvári oktatási helyszínnel is rendelkező, ám azt végül feladó Budapesti Corvinus Egyetemmel együttműködésben alakítja ki képzési stratégiáját.

IRODALOMJEGYZÉK

- Baranyai Nóra: *Székesfehérvár*, in: Rechnitzer János – Berkes Judit (szerk.): *Nagyvárosok Magyarországon*, Budapest, 2021, 233–246.
- Baranyai Nóra – Baráth Gabriella: *A várostérségek gazdasági és társadalmi versenyképességi rangsora*, in: Szirmai Viktória (szerk.): *A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői*, Budapest–Pécs, 2009, 191–201.
- Csomós György: *Magyarország gazdasági központjainak pozícióváltozása 1992 és 2011 között*, *Terrületi Statisztika*, 2013/6, 529–550.
- Csomós György: *Magyarország gazdasági központjainak rangsorolása és klasszifikációja (1992–2012)*, in: Kóródi Tibor et al. (szerk.): *VII. Magyar Földrajzi Konferencia Kiadványa*, Miskolc, 2014, 94–104.
- Csurgai Horváth József: *Székesfehérvár urbanizációja, A városfejlődés a kiegyezés korában*, Székesfehérvár, 2014.
- Kállay István: *Fejér Megyei Történelmi Évkönyv 18. Fejérvár regimentuma 1688–1849, A város mindennapjai*, Székesfehérvár, 1988.
- Koltai Zoltán: *A magyarországi városok versenyképességének lakossági megítélése*, *Tér és Társadalom*, 2005/3–4, 23–41. <https://doi.org/10.17649/TET.19.3-4.1017>
- Koltai Zoltán: *A magyarországi városok versenyképességének vállalati megítélése*, *Tér és Társadalom*, 2007/2, 23–42. <https://doi.org/10.17649/TET.21.2.1106>
- Koltai Zoltán *Sikerés és versenyképes városok, Piackutatás a magyar települések körében*, Pécs, 2014.

- Koós Bálint – Baranyai Nóra – Baráth Gabriella: *A nagyváros-térségek gazdasági és társadalmi versenyképessége*, in: Szirmai Viktória (szerk.): *A területi egyenlőtlenségektől a társadalmi jól-lét felé*, Székesfehérvár, 2015, 303–326.
- Lauschmann Gyula: *Székesfehérvár története 3., A városi polgárosodás évtizedei 1801–1848, A nemzeti függetlenségi küzdelem 1848–1849*, Székesfehérvár, 1995.
- Rechnitzer János: *A területi tőke a városfejlődésben: A Győr-kód*, Budapest, 2016. <https://doi.org/10.1556/9789630598293>
- Rechnitzer János: *A nagyvárosi fejlődés sajátosságai*, in: Rechnitzer János – Berkes Judit (szerk.): *Nagyvárosok Magyarországon*, Budapest, 2021, 17–32.
- Rechnitzer János – Berkes Judit (szerk.): *Nagyvárosok Magyarországon*, Budapest, 2021.
- Rechnitzer János – Páthy Ádám (szerk.): *Nagyvárosok Kelet- és Közép-Európában*, Budapest, 2022.
- Rechnitzer János – Páthy Ádám – Berkes Judit: *A magyar városhálózat stabilitása és változása*, *Tér és Társadalom*, 2014/2, 105–127. <https://doi.org/10.17649/TET.28.2.2623>
- Vida György: *Szeged a hazai nagyvárosok versenyében*, in: Boros Lajos – Józsa Klára (szerk.): *Geográfus Doktoranduszok XII. Országos Konferenciája*, Szeged, 2012, 154–171.

INTERNETES FORRÁS

- <https://www.szekesfehervar.hu/onallo-jovo-mellett-kell-dontenunk-unnepi-kozgyules-szent-istvan-napjan-2021> (Letöltés ideje: 2021.08.20.)